

Hələ tələbəlik illərindən yaxşı tanıdığım, xətrini əziz tutduğum Vasif Quliyevin gələcəkdə, yəni ömrünün sonrakı ağı-qaralı illərində hansı illərə imza atacağını, təsəvvürolunmaz çətinliklərə, iztirlərə sinə görərək, ortaya çoxlarının həsəd apardığı, gücü, nəfəsi, istedadı və həvəsi yetmədiyi tədqiqat əsərləri qoyacağını açıq-aşkar duyurduq. Bu şuşalı balası əyin-başını təzələyə, övladlarının maddi, sosial ehtiyaclarını qədərincə ödəyə bilmə-

az gen gözə, onları da sizin hüznunuza gətirəcəyəm, əziz kitabsevər dostlar".

"Fədakar tədqiqatçı-jurnalist, publisist və nəşir Vasif Quliyevin Azərbaycanın görkəmli süalələrinə olan Mehmandarovlar barədə ərsəyə gətirdiyi bu dəyərli kitab müəllifin 40 ildən artıq apardığı xatirələrini yekunudur". Bu sətirlər də kitabın redaktoru, Əməkdar jurnalist Tahir Aydınoglundun "Mehmandarovların Qarabağnaməsi" seriləhvəli "Ön söz"ündəndir. Doğ-

lu, bəxtinin cıdırı, həyatının mənası, əsl mahiyyəti hesab edir.

Mehmandarovların bu kitabda təqdim olunan şəərəfli həyat yolu bir daha sübut edir ki, xan ailəsi mənfur ermənilərin hiyləsi və hakim dairələrin qəddarlığı ilə məhv edilib sıradan çıxarıldığı zaman xanlığın yüksək çinli məmurlarının, elitar nümayəndələrinin ailələri yeni şəraitdə də üstün mövqelərini qoruyub saxlamaq üçün yeni tipli məktəblərdə oxumuş, hərbi sahəsində və inzibati idarəçilikdə fəa-

Vasif Quliyevin tale yolu, bəxt cıdırı

diyi dövrlərdə Tiflisin, Sankt-Peterburqun, Moskvanın, Bakının arxivlərində ötən yüzilliklərin toz basmış, nəfəs boğan sənədlərinin arasında bu günümüə boylanır, tariximizi, ədəbiyyatımızı, hərbi elmimizi, zadəganlıq dövrümüzü, yalnız taxtda oturub əmr verən yox, həm də at üstündə elimizin, obamızın qeyrətini çəkən, namus və şəərəfini qoruyan igid şahlarımızın, xaqanlarımızın, dünyaya Azərbaycan adlı həqiqəti musiqimizin, rəngkarlığımızın, heykəltəraşlığımızın solmaz, tükənməz energetikası ilə çatdırmağa çalışırdı. O, bu əməlləri ilə haqlı olaraq öyünür, fəxr edir, qürurlanırdı. Bu gün də onun gözlərinin dərinliklərinə baxsanız, o gözlərin işığında tarixi salnaməmizə yorulmadan, tükənməz eşqlə, sövqlə yeni çalarlar gətirən, heç vaxt sönməyəcək, daha gur yanan bir atəşin parlaqlığını görə bilərsiniz.

Bu günlərdə Vasif məna yeni kitabını - "Mehmandarovlar"ı bağışladı. Onun öz kitabına yazdığı "Son söz"ündəki bu sətirləri diqqətinizə çatdırım:

"Özümüzü bu kiçik tanıtmada son olaraq demək istəyirəm ki... Yox, son sözümlə hələ demək istəmirəm, deyəcəklərim hələ qabaqdadır, hörmətli oxucu. Bu silsilədən Şuşanın şanlı nəsilələrindən olan Qacarlar, Cavanşirlər, Vəzirovlar, Behbudovlar, Adigözəlovlar, Hacıbəyovlar... boy sırasına düzülüb, sizinlə görüşü gözləyirlər. Bunlar da elə bəxtimdən mənim missiyama aiddir. Əgər dini, imanı olmayan əcəl mənədən hələlik bir

rudan da Qarabağ xanlığının möhtəşəm və bu gün də dünyaya örnək olası tarixinə geniş spektrdə işıq salan məşhur "Qarabağnamələr"dən sonra həmin ictimai-siyasi və etnomədəni irsin davamının nadir bir parçasını əks etdirən nəslin tale yoluna həsr olunmuş "Mehmandarovlar" kitabı qiymətli bir tarixi mənbə kimi olduqca dəyərlidir. Qarabağın ictimai-siyasi həyatında silinməz, təkrarsız izlər qoyan Sadıq bəy Mehmandarov, Səməd bəy Mehmandarov, Mixail Dmitriyeviç Mehmandarov-Tuşinski, Sürəyyə xanım Mehmandarova, Nağı bəy Mehmandarov, Rəşid bəy Mehmandarov və digərlərinin həyat yolunu, yaşam tərzini, fəaliyyət sferasını təkzibedilməz faktların müşayiəti və şirin təhkiyə ilə oxucuya çatdıran Vasif Quliyev yorulmaz tədqiqatçı və yazıçılıq missiyasını uğurla həyata keçirməyə nail olmuşdur. O, bu nəşri hazırladığı dövrdə bu soyadı daşıyan bir çox insanlarla görüşmüş, onların xatirələrini dinləmiş, arxiv sənədlərini saf-çürük etmişdir. Vasif bütün bunları haqlı olaraq özünün tale yo-

liyötlərini davam etdirməyi bacarmışlar. Elə buradaca xatırladaq ki, Azərbaycan xanlıqlarının, o cümlədən Qarabağ xanlığının idarəetmə sistemində bir çox müliki və hərbi vəzifələri yerinə yetirən saray məmurları vardı. Həmin müliki vəzifələrdən biri də "mehmandar" adlanırdı. Bu söz fars mənşəlidir və mənası "qonaqpərvər", "qonaqsevər" deməkdir.

Bu günlər Vasif Quliyev çox qayğılı görünür. Səbəbini soruşsanız, ilk olaraq "Qarabağ ensiklopediyası" üzərindəki yaradıcılıq işlərindən həvəslə danışacaq. Mən də şəxsən çox inanıram ki, Vasif müəllim tezliklə digər kitabları, elmi-publisistik məqalələri ilə yanaşı, bu nəşr üzərində də işini tamamlayacaq və Şuşanın, bütövlükdə Qarabağın tarixi keçmişinə gəniş anlamda nəzər salacaq, oxucuların və araşdırıcıların bir çox məsələlərdə konkret və aydın qənaətlə gəlməsinə yardımçı olacaq.

Vasiflə hər görüşümüzə ondan nə isə öyrənmək, nələri isə qətiləşdirmək şansı qazanırıq. Konkret özümü nəzərdə tuturam. Yeni kitabı barədə uzun-uzadı yazmaq fikrində də deyildim. Onun əsərlərini, konkret desək, "Mehmandarovlar"ı oxumaq istəsəniz, heç birindən əsirgəməz. Əksinə, Qarabağ barədə, Şuşa haqqında daha nələri isə öyrənmək, dəqiqləşdirmək fikrinə düşənlərə kitablarını bağışlayar, hələ üstəlik atırlı çaydan nuş edə-edə şipşirin söhbətlərinə də qonaq edər. Bu, yalnız mənim qənaətim deyil.

Akif Cabbarlı